

849.

Auhinnatöö

II

Lämmastikväetiste kasuvusest

Eesti põllumajanduses
viimase kolme aasta vältel.

Laane, Gustav

1. det. 1932 Linnustakel
kõne aulima väärtuseks
Autor: stud. agr. Turtava Leana
Adulke
1932. 2. 20.

#849

Põllumajandus-teaduskond
SAADUD 1. XI 1932 a.
No 557

Picus major

Lämmastikväetiste tasuvusest
366 628 Eesti põllumajanduses viimase
kolme aasta vältel.

Meie mullastikus on puuduses kolm
taime toitainet. Need kolm on lämmastik,
fosfor ja kaali. See pärast on suuremate
ja tasuvamate saakide saavutamiseks
tarvilik appi võtta mineraalväetisi, mis
kataksid taime toitainete puudujääke.
Mineraal-ehk kunstväetistest on kõrge
kallimana püsivimud kuni käesoleva
ajani lämmastikväetised, kuigi need
on hinnalt viimase paari aasta jook-
-sul langemud. Briti suure hirmalan-
-guse on pidanud läbitõdemine läm-
-mastik väetised, kus mõned väetised,
nagu näivelhapu ammoonium, on
langemud omes hirmes niivõrt, et tema
praegune hind ei ulatu enam 40 pro-
-tsendini 1922. a hinnast.

See suur lämmastikväetiste hirmala-

D 321955

laugus on tingitud alataras suurevast lämmestikuhaetiste produktiivisust, millest põllumajandus ei suutnud äratavutada. Selle tagajärjel tekkinud tagavarad, milledest piigid lahti saada on kutsunud esile suure hõivluse lämmestikuhaetiste tootjate keskel.

Kui võrrelda mineraalhaetistes sisalduvate lämmestiku (N), fosforhapendi (P_2O_5) ja kaali (K_2O) 1913. a kogutoodangut praegusega, siis näeme nende ainete suunduvat, kuigi mitte ühtlast tõusu. Kui nimetatud ainete 1913. a toodangut võtta sajak, siis 15 aastat hiljem (1928. a) oli fosforhapendi (P_2O_5) toodang 121, kaali (K_2O) — 175 ja lämmestiku (N) toodang 250.

Siit näeme millise tõusu on mineraalse lämmestiku toodang teinud kõnesoleva 15 a. vältel. Viimastel aastatel on see veelgi tõusnud ja käesoleval ajal on mineraalse lämmestiku toodang kolm korda suurem

Kunstväetiste sissevedu Lomides 1^{vi} 1924 - 1^{vi} 1931.

Tabel n. 1.

	1924 - -1925.	1925 - -1926.	1926 - -1927.	1927 - -1928.	1928 - -1929.	1929 - -1930.	1930 - -1931.
Tsiili salpeeter	864,9	1026,1	951,6	1804,5	1933,3	1693,5	1521,8
Lubi salpeeter	11,1	131,1	22,2	73,6	179,2	—	524,2
Vävelhapu ammoniaak	238,6	184,9	201,8	161,1	383,7	210,1	219,9
Lubiläm, lubiam. seep	30,0	30,0	50,0	20,0	73,1	—	—
Superfosfaat	21147,6	20372,5	22007,9	27131,7	25054,4	25772,8	23027,4
kaali soolad	4129,1	5467,3	4040,5	5170,8	5966,2	3143,2	4969,6

Märkus: Tabelist on väeja jäetud vähem tähtsamad väetised nagu vävelhapu-kaalium, klooris-kaalium, kondijahu j.n.e.

kui see oli 1913. aastal.

See kiire lämmestikhäätiste toodangu tõus on tingitud peamiselt sümboolsete liiste lämmestikhäätiste suureneva toodangu arvel.

Kui palju ja missuguseid väetisi meile sisseviitakse, seda näeme tab. nr 1. Nagu tabel nr 1-st selgub, vietakse meile lämmestikhäätistest kõige enam sisse tsüülsalpeetrit, mille maksimumaalse sissevedu oli 1928/29. a., ulatudes 1933, 3 tonnile, vaatamata et teinud tuleb 1 kgd maksima enam kui teistes lämmestikhäätistes.

Põhjuseks, miks meil tsüülsalpeeter on enam levinud kui teised lämmestikhäätised, on tsüülsalpeetri hää mine ja taluniku ammused kogemused tema tarvitamisel, mille tõttu ta ärises alati kättesaadavam on kui teised lämmestikhäätised, kui ka esjaolu, et meil kallist lämmestikhäätist sisse viiakse enamasti ~~otsust~~ võrkades ammases, mil puhul salpeetri

Kunstmäetiste tarvituse määr hädalisolluste kg-des

1929/30. a Põllumajandusliku üleskirjutuse andmeil.

	Fosfor väetised		kaaliväetised		Lämmastikväetis.	k o k k u	
	100 ha põllum.	1000 ha heina ja karjam.	100 ha põllum.	1000 ha heina ja karjam.	100 ha põllumaale	100 ha põllumaale	1000 ha heina- ja karjamaale
Viru	18	7	6	5	5	29	13
Järva	37	13	11	7	5	53	21
Harju	35	20	12	12	6	53	33
Lääne	32	5	6	2	2	40	7
Saare	4	1	2	0,5	2	8	1
Pärnu	57	23	10	6	3	70	29
Viljandi	48	14	10	7	3	61	21
Tartu	41	15	8	6	3	52	22
Valga	29	8	7	3	2	38	12
Üõru	20	8	5	3	-	28	12
Petseri	29	3	2	1	1	32	4
Keskmine	34	11	8	5	3	45	17

Nagu tabelist selgub, on Pärnumaa kõige intensiivsem väetiste tarvitaja. Lämmastikväetiste suurimaks tarvitajaks osutus aga Harjumaa, ning sellele järgnevad Viru- ja Järvamaa.

toime on üldiselt ikka suurem ja kindlam, kui odavamatel ainsustel ning seega lämmastikväetisel.

Tarvitamise suhe lämmastik-, fosfor- ja kaaliväetiste suhtel on meil suuresti lämmastikväetiste kahjuks, nagu see selgub tabel nr. 2-st.

Meil oli see tarvitus 1 ha põllumaa kohta:

1926 - 1928. a. keskmiselt 0,26 kg N, 4,5 kg P_2O_5 ja 2,8 kg K_2O

1928 - 1930. a " 0,58 kg N, 6,07 kg P_2O_5 ja 2,98 kg K_2O

Või sama suhteliselt tundes:

1926 - 1928. a N=1, siis $P_2O_5 = 18,5$ ja $K_2O = 10,8$

1928 - 1930. a N=1, siis $P_2O_5 = 10,5$ ja $K_2O = 5,1$

Hollandis oli seevastu sama väetiste vaherord 1930. aastal 1 : 2 : 1,6.

Olgugi et siin näitena toodud Holland on väetisintensiivsest poolest maailmas esikohal, siiski näeme siit, et meil tarvitatud lämmastiku hulka on suhteliselt teisest tarvitatud väetistega võrreldumisi vähe.

Selle nähte osaliseks põhjuseks on asjatu, et me tarvitame kaali fosfaat

Välis te hinnad GTK Tallinna laos
suurimüügil 1929 - 1932. aastani.

Tabel nr. 3.

		1929.			1930.			1931			1932.		
		100 kg hind		1kg N hind	100 kg hind		1kg N hind	100 kg hind		1kg N hind	100 kg hind		1kg N hind
Lubisalpeter	15,5% N	2135	100	138	2000	94	129	1950	91	126	1225	57	79
Tšiili salp.	15,5% N	2230	100	144	2080	93	134	2000	90	129	1400	63	90
Vävel hep. am.	20,6% N	2330	100	113	2200	94	107	2080	89	101	1200	51	59
Lubi am. salp	20,5% N	-	-	-	2400		117	2320		114	1375		67
Nitrofoska		3160			3120			2980			2100		
Superfosfaat		595			640			570			400		
Kaali sool (40%)		1045			1045			1045			980		

Märkus: Terve arvestamisel on aluseks
hüftud ülal toodud suurimüügi
hinnad + 15%.

Kunstväetiste hääremiingi hinnad 1932. a.

	Tallinn Maj ähis 1932. a. 3 <u>IV</u> 32. a.	Tartu Maj. ähis. 13 <u>IV</u> 32. a.	Viljandi 7 <u>IV</u> 32. a.	Pärnu 7 <u>IV</u> 32. a.	Jõgeva 16 <u>IV</u> 32. a.	Võhma 16 <u>IV</u> 32. a.	Keskmine
Lubisalpeeter	13 25	14 00	14 00	14 00	13 50	14 00	13 80
Tsiilisalp.	15 00	16 00	16 00	17 00	16 00	16 00	16 00
Häavelh. am.	13 00	14 00	14 00	13 50	13 50	14 00	13 70
Lubiam. salp.	15 20	15 50	16 00	16 50	15 25	15 50	15 60
Nitrofoska	22 00	23 00	23 00	23 00	22 75	23 00	23 60
Superfosfaat	4 25	4 35	4 60	4 10	4 30	4 25	4 30
kaalivool	10 30	10 25	10 70	10 00	10 50	10 25	10 35

Häätisi ka rohumaade häätamiseks,
kuhka aga häälilikult lämmestiku häe-
tisi ei tarvitada, väljaarvatud katre-
asutised, paremate kayade omanikud,
nagu E. Harpe ja Th. Paul, ning kottide
koplite omanikud. Kuid peapõljustus
on siiski meie madal lämmestiku
tarvitus põllukultuuridele. Eriti ma-
dal on lämmestiku häetiste tarvitus te-
raviljale, sest suurem osa tarvitatud
lämmestiku häetistest läheb meie juur-
vilja häetamiseks.

Lämmestiku häetiste madala tarvi-
tamise põhjuseks on esikätt nende kõr-
ge hind, põllumehed madal ostuyünd
ja osaliselt harjumus osta seda mis
olevama, vaatamata otstarbekohas-
sele. Kuid siiski on meil märgata
lämmestiku häetiste tarvitamise tõusu,
nagu meie seda elpool nägime,
See on ka loomulik, sest häetamine
on ikkagi peamiselt siis tarvis, kui me
tarvitame täis häetust, kuna ühekülgse
häetuse puhul võime sageli loode tava

kosu asemel kahju saada.

Häätise tasuvus väljendub enamsaagis mida saadakse vastava väetise tarvitamise puhul ja ta oleme põllusaaduste ja häätiste hinnast.

Kui väetiste abil saadud enamsaak ületab enamsaagiks kuluatud väetise hinna, siis ütleme, et väetis on tasuv. Lähis aja väetise abil saadud enamsaak rohkem maksma kui enamsaagi realiseerimisel saadav tulu, siis kõneleme väetise ebatasuvusest. Mida madalamad on väetiste ja kõrgete on põllusaaduste hinnad, seda suurem on tasuvus ja vastupidiselt.

Häätiste tasuvuse selgitamine on võimalik katsete põhjal, mida meil on korraldatud vastava katseametis. Neile katsejaamadelt saadud materjalile, s.o. katsejaama katsetele ja katsejaama poolt korraldatud väliskatsetele tahabki põhjendada käesolev töö.

Talirukis.

Talirukki tasuvuse uurimisel olen aluseks võtnud Agrikultuurkennia katsejaama poolt korraldatud välistkatsete andmeid alates 1927. aastast ja Riigi Põllutöö-katsejaama andmeid alates 1930. aastast. 1927-1929. a korraldatud rukki päälistäetiskatsed lämmastikväetistega on ühises kokkuvõttes avaldatud tabel nr. 4. Siin ei ole arvutatud missugune tasuvus üksikuid aastail oli, vaid näidatud missugune on olund lämmastiku toime.

Nagu tabel nr. 4-st ja sellele järgnevalt tabel nr. 5-st selgub, on lämmastiku toime kõige suurem ja tasuvam siis, kui ka-u on antud 20-25 kg N. Suuremad lämmastiku normid osutusid enamikus katseis vähem tasuvaks, või koguni ebatasuvaks, kuigi saagid sel juhul saageli võivad ületada madalama te lämmastiku normidega

Katsetalu, asukoht ja mullastis	Sort	Häätus pro ha kg	Guansaan 1kg N toimel kg-dis.	Mitmesugusel tähendused
1927. a.				
"Lombi" Raadi vallas kergevõitu liivamaal	Probstei	Laudasõnnik + 150 kg k-soola (40%-list) 300 kg superfosfaati ja lubisalpeterit a = 25 kg N ja b = 40 kg N	teri põhku a. 27,7 52,8 b. 24,9 54,5	
"Hellatu" Keeni vallas. raske savimaa	Petrus	Laudasõnnik ja lubisalpeter	a. 21,8 23,0 b. 7,9 21,5	
"Pruuli" Vesuri vallas rasker liivasegane savimaa	?	Laudasõnnik + 150 kg k-soola (40%-list) 300 kg superfosfaati ja lubisalpeterit	a. 13,7 41,3 b. 12,4 23,8	
1928. a.				
"Lombi" Raadi vallas kergevõitu liivamaal	Probstei	Laudasõnnik + 50 kg k-soola 100 kg superfosfaati ja lubisalpeter	a. 30,5 45,5 b. 17,1 27,1	
"Ülleurme mõisas" rerge liivsavi maa.	Saugaste	Laudasõnnik + 120 kg k-soola 350 kg superfosfaati ja lubisalpeter	a. 18,4 74,1 b. 17,8 52,8	Põld kohati kehvad ja äärist murtud orasega
"Raadi mõisas" savimull maa	Saugaste	Laudasõnnik + k-sool, superfosfaat ja lubisalpeter	a. 10,7 42,8 b. 7,9 24,2	
1929. a.				
"Lombi" Raadi vallas keskmisel saviliivamaal	Probstei ja Petrusi segu	Laudasõnnik + 125 kg k-soola 250 kg superfosfaati ja lubisalpeter	a. 24,2 57,2 b. 22,5 46,4	N häätist saanud lapid olid lamandunud.
"Ülleurme mõisas" rasane rerge liivsavi maa	Petrus	Laudasõnnik + 125 kg k-soola 250 kg superfosfaat ja lubisalpeter	a. 13,3 15,6 b. 12,1 14,9	N häätist saanud lapid olid lamandunud.
"Anni asunduses prof. Niimiku juures. Rasane humuuserikas savimull maa.	Probstei	Laudasõnnik + lubisalpeter	a. 15,2 13,8 b. 12,1 26,1	N häätist saanud lapid olid lamandunud.
"Lombi"-Näni. Raadi vallas rasane humuuserikas savimull maa.	Probstei ja Petrusi segu	Laudasõnnik + 270 kg k-soola 350 kg superfosfaat ja lubisalpeter	a. 26,2 73,4 b. 20,0 47,2	N häätist + saanud lapid olid lamandunud.
		keskm.	a. 19,9 44,0 b. 15,4 33,9	

Kõikumisega a. 10,7 - 30,5; 13,8 - 74,1
b. 7,9 - 24,9; 14,9 - 54,5.

Tilba talu Sootapa vallas Tasane liivsavi	Petkus	Mustkosa	60 000 kg Es									
			150 kg K-soola									
			300 kg superf.									
			25 kg N tsüli salpeetrina	2640	5623	192	66	7,7	2,6	129		
			25 kg N lubi salpeetrina	2561	6018	113	461	4,5	18,4	126		
25 kg N lubi am. salpetri	2634	4610	186	-977	7,4	-37,8	114					
25 kg N häävel kapsu ammoo	2676	5887	228	330	9,1	13,2	101					
Ilma N hätiseta	2448	5557	-	-	-	-	-	-				

Soojamaa talu Sootapa vallas Tasane kruusa põhjaga maa	Probsti	Haljasruus	30 000 kg Es									
			120 kg K-soola									
			240 kg superf.									
			25 kg N tsüli salpeetrina	1626	2927	389	752	15,6	30,1	129		
			25 kg N lubi salpeetrina	1707	3653	470	1478	18,8	59,1	126		
25 kg N lubi am. salpetri	1569	3278	332	1073	13,3	42,9	114					
25 kg N häävel kapsu ammoo	1629	2949	392	774	15,7	30,9	101					
Ilma N hätiseta	1237	2175	-	-	-	-	-	-				

Raadi mõis	Sangaste	Mustkosa	27 300 kg Es									
			180 kg K-soola									
			260 kg toomanjahu									
			20 kg N tsüli -li salpeetrina	3476	7158	471	1091	23,5	54,5	90		
			30 kg N tsüli -li salpeetrina	3337	6425	362	358	12,1	18,9	90		
			20 kg N lubi am. salpetri	3346	6057	371	-10	18,5	-0,5	67		
			30 kg N lubi am salpetri	3165	6710	190	643	6,5	21,4	67		
			20 kg N häävel kapsu ammoo	3542	6812	567	745	28,3	37,2	59		
			30 kg N häävel kapsu ammoo	3230	6582	255	515	8,5	17,2	59		
Ilma N hätiseta	2975	6067	-	-	-	-	-	-				

Võrbuse mõis	Sangaste	Vikiirisa	60 000 kg Es									
			90 kg K-soola									
			180 kg superf.									
			20 kg N tsüli salpeetrina	3269	7840	821	2940	41,0	147,0	90		
			30 kg N tsüli salpeetrina	3466	6980	1018	2080	33,9	69,3	90		
			20 kg N lubi am. salpetri	3171	8370	723	3470	36,1	173,5	67		
			30 kg N lubi am. salpetri	3132	4200	684	-700	22,8	-23,3	67		
			20 kg N häävel kapsu ammoo	2827	6670	379	1770	18,9	88,9	59		
			30 kg N häävel kapsu ammoo	2943	5820	495	920	16,5	30,7	59		
Ilma N hätiseta	2448	4900	-	-	-	-	-	-				

Kestli talu	Sangaste	Vikiirisa	25 000 kg Es								
			200 kg superf.								
			K-ei soolad								

			20 kg N tsüli salpeetrina	2313	4330	432	1240	21,6	62,0	90	
			30 kg N tsüli salpeetrina	3043	6600	1162	3510	37,8	117,0	90	
			20 kg N lubi am. salpetri	2402	4900	521	1810	46,0	90,5	67	
			30 kg N lubi am. salpetri	2543	4915	662	1825	22,1	60,8	67	
			20 kg N häävel kapsu ammoo	2333	4550	452	1460	22,6	73,0	59	
			30 kg N häävel kapsu ammoo	2630	4945	749	855	24,6	61,8	59	
			Ilma N hätiseta	1881	3090	-	-	-	-	-	

Tombi talu Tähevere vallas Tasane muumuse- vira savimullamaa	Sangaste	Vikiirisa	35 000 kg Es									
			140 kg K-soola									
			270 kg superf.									
			20 kg N tsüli salpeetrina	1857	4103	739	1723	36,9	86,1	90		
			30 kg N tsüli salpeetrina	1946	5056	828	2680	27,6	89,3	90		
			20 kg N lubi am. salpetri	2018	5145	900	2765	45,0	138,2	67		
			30 kg N lubi am. salpetri	1512	3190	394	810	13,1	27,0	67		
			20 kg N häävel kapsu ammoo	1764	3970	646	1590	32,3	79,5	59		
			30 kg N häävel kapsu ammoo	1524	4040	406	660	13,5	55,3	59		
Ilma N hätiseta	1118	2380	-	-	-	-	-	-				

Lombi talu Raadi vallas Tasane saviliiva maa	Probsti ja Petkusi segu	H. a. ristis	25 000 kg Es								
			20 kg N tsüli salpeetrina	2141	4710	470	1565	23,5	78,2	90	
			30 kg N tsüli								

riikas savimullamaa			20 kg N tsili salpeetina	1857	4103	739	1723	36,9	86,1	90		
			30 kg N tsili 30 kg N tsili	1946	5056	828	2680	27,6	89,3	90		
			20 kg N tsili salpeetina	2018	5145	900	2765	45,0	138,2	67		
			30 kg N lubi am. salpeti	1512	3190	394	810	13,1	27,0	67		
			20 kg N väävel- hapu ammon.	1764	3970	646	1590	32,3	79,5	59		
			30 kg N väävel- hapu ammon.	1524	4040	406	660	13,5	55,3	59		
			Ilma N väetiseta	1118	2380	-	-	-	-	-		
Lombi talu Raadi vallas Tasane saviliiva maa.	Provosti ja Petruni seppä	T. a. ristin	25000 kg ls 20 kg N tsili salpeetina	2141	4710	470	1565	23,5	78,2	90		
			30 kg N tsili salpeetina	2320	4220	649	1075	21,6	35,8	90		
			20 kg N lubi ammon salp.	1959	4995	288	1850	14,4	92,5	67		
			30 kg N lubi am. salpeti	2427	4780	756	1635	25,2	54,5	67		
			20 kg N väävel hapu ammon.	2157	4315	486	1170	24,3	58,5	59		
			30 kg N väävel hapu ammon.	2152	4200	481	1055	16,0	35,2	59		
			Ilma N väetiseta	1671	3145	-	-	-	-	-		
Pruuli talu Vesmeri vallas. Raske liivasegane savimaa.	Sangaste	T. a. ristin	28000 kg ls 80 kg K-soole 220 kg superf. 20 kg N tsili salpeetina	1952	4100	491	1950	24,5	97,5	90		
			30 kg N tsili salpeetina	2465	4290	1004	2140	33,5	71,3	90		
			20 kg N lubi am. salpeti	1943	4970	482	2820	24,1	141,0	67		
			30 kg N lubi am. salpeti	2469	5280	1008	3130	33,6	104,3	67		
			20 kg N väävel hapu ammon.	1940	3725	479	1575	23,9	78,7	59		
			30 kg N väävel hapu ammon.	2280	6060	819	3910	27,3	130,3	59		
			Ilma N väetiseta	1461	2150	-	-	-	-	-		
Kangro talu Luhja vallas	Sangaste	Vikrikuosa	35000 kg ls 90 kg K-soole 180 kg superf. 20 kg N tsili salpeetina	3322	8300	637	2665	31,6	133,2	90		
			30 kg N tsili salpeetina	3265	5910	580	275	79,3	9,2	90		
			20 kg N lubi am. salpeti	3055	7820	370	2185	18,5	109,4	67		
			30 kg N lubi am. salpeti	3817	7520	1132	1885	37,7	62,8	67		
			20 kg N väävel hapu ammon.	2764	5525	79	110	3,9	5,5	59		
			30 kg N väävel hapu ammon.	3081	6000	396	365	13,2	12,2	59		
			Ilma N väetiseta	2685	5635	370	2485	48,5	-	-		

Aasta	Häälise nimi	Nammas kg-dk	1 kg W toimet uri	kg-ds, põhik
1927-	Lubi salpeeter	25	R 19,9	44,0
-1929.		40	15,4	33,9
	Lubi salpeeter	30	K 10,3	31,9
1930	Tšiili saalp.	"	8,8	24,5
	Leuna saalp.	"	6,7	22,9
	Lubi am. saalp.	"	3,1	22,8
	Lubi salpeeter	20	K 22,3	44,6
1931	Tšiili saalp.	"	17,5	35,1
	Leuna saalp.	"	22,0	61,0
	Lubi am. saalp.	"	25,9	76,7
	Lubi salpeeter	25	R 16,5	39,2
1931	Tšiili saalp.	"	16,1	23,6
	Väävelhapu am.	"	12,5	33,6
	Lubi am. saalp.	"	11,9	31,5
	Lubi salpeeter	20	R —	—
		30	—	—
	Tšiili salpeeter	20	28,9	94,1
1932.		30	26,5	57,7
	Väävelhapu am.	20	22,0	58,5
		30	17,1	49,0
	Lubi am. saalp.	20	28,9	106,4
		30	23,0	43,9

R = Raadi andmed

K = Kuusiku "

saadud saane.

Kui suur on olnud eriti ki
lännaastikuväetiste 1 kg W toime üksik
kuil aastail, selle kohta annab üle-
vaate tabel nr 6. Sellist tabelist
paistab meile silma võrdlemisi suur
enamsaagi kõrgus üksikuil aast-
tail. See on ka loomulik, sest ku-
nagi ei ole aastad ilmastiku suht-
tes täitra teine-tuise sarnased, vaid
alati teataval määral erinevad.

Ja need erinevused avaldavad sa-
geli suurt mõju saakidele, nagu
mee sida ka tabelis 1930. a kuusiku
andmetes näeme. Tollel aastal oli
lännaastiku toime kuusiku katmis
õige madal ja kui mee vaatame
neid põlvjusi lähemalt, siis näeme
kuusiku ilmajaama andmeid, et
1930. a kevad-suvi oli kuusikul eriti
põuane. Näitaks juunikuul. Kaks nä-
dala kestel tuli juunikuul ainult
1,1 mm sademeid. Loomulikult jäi
selle tagajärjel saak väikseks ja län-

mastikväetise mõju ei suutnud põue
tõttu sel määral esile tulla kui ha-
vilikel aastail.

Nagu tabelist selgub, tuli 1930. a
kuusiku katseis lämmastiku toime
poolt esimesele kohale **tsiilisalpeeter**,
andes keskmisena 10,3 kg teri ja 31,9 kg
põhku enamsaagis. Teisele kohale tuli
tsiilisalpeeter, kolmandale — luma-
salpeeter ja viimasele kohale lubi-
ammoon salpeeter, andes keskmisena
3,1 kg teri ja 22,8 kg põhku enamsaagis.
Vastavalt väetiste hindadele (vaata tab.
nr. 3) ja rukki hinnale (1850 kg) kujunes
lämmastikväetiste tarvitamisel 1930. a.
1 kg teri hind enamsaagis järgmiselt:

lubisalpeetriga väetades	10,3 su
tsiilisalpeetriga	" 17,5 "
^{30kg N} luma luma salpeetriga	" 17,8 "
lubiammoon salp.	" 43,2 "

Seega ei tasuv lubiammoonisalpeetri
tarvitamisel puhul, siiski tasuv
tsiili- ja lumasalpeetri tarvitamisel

ja tasu lubisalpeetri tarvitamise puhul. Väga tõenäoline näib, et häirivama N ammuse puhul oleks tasuvus natuke parem olnud.

1931. aasta kuusiku katsejaama koostis tuli lämmastiku toimelt esimesel kohal lubiammuonsalpeeter, andes keskmisena, 20 kg-lise N ammuse puhul, 35,9 kg terti ja 76,7 kg põhku enamsaagis. Teisele kohale tuli lubisalpeeter, kolmandale — lemmasalpeeter ja viimasele kohale tsüülsalpeeter, andes keskmisena 17,5 kg terti ja 35,1 kg põhku enamsaagis.

Vastavaid arvutusi tehes väetis hindade ja rukki hinna (16 su kg) põhjal saame, et 1 kg terti maksis enamsaagis

	lubisalpeetriga väetades	6,5 su
	tsüülsalpeetriga	8,3 "
20 kg N	lemmasalpeetriga	5,4 "
ammuse	lubiammuonsalp.	5,1 "

Seega osutusi kõik nähes olevad lämmastikväetised 1931. a kuusiku katsejaama andmest tasuvaks. Saadud enamsaagides tuli terti kg 2-3 korda

1931. a. korraldatud väliskatses
1 kg trahi hind enamsaagis lubisal-
peetrijä väetades odavam kui tsüli-
salpeetrijä väetades.

1932. a. Agrikultuurkennia katsesjaa-
ma poolt korraldatud lämmastik-
väetiste katsed viidi läbi Tartu
ümbruskonnas 7-mes majapidamises,
igas majapidamises nõhes korduses.

Tulemused on paigutatud üksik-
sjalikumalt tabel nr. 5-de ja kesk-
nised enamsaagid 1 kg N toimele tabel
nr. 6-de. Nagu viimasest tabelist näe-
me, tuli 20 kg N annuse puhul esiko-
hale lubiammoonsalpeeter, andes 1 kg N
kohta 28,9 kg terti ja 106,4 kg põhku enam-
saagis. Teisele kohale tuli tsüülsalpeeter
mis andis 1 kg N kohta 28,9 kg terti ja
94,1 kg põhku. Kuna vääselhappu ammo-
niak jäi hümaselle kohale, andes enam-
saagina 22,0 kg terti ja 58,5 kg põhku
1 kg N kohta.

30 kg N annuse puhul tuli esikohale
tsüülsalpeeter, andes 1 kg N kohta 26,5 kg

teri ja 57,7 kg põhku enamsaagina.

Teisele kohale tuli lubiainmvoonsalpete — 23,0 kg teri ja 43,9 kg põhku, ning viimasele kohale jäi väävelhapu ammoniak, andes 1 kg N kohta enamsaagina 17,1 kg teri ja 49,0 kg põhku.

Kuna väetiste hinnad võrreldes 1931. aastaga tuntavalt langenud, rukki hind väetiste hinnaga võrreldes vähem langenud (16 sendile 14 sendile) ja ilmastiku olud rukki kasvu ei tekitanud, siis osutus lämmastikväetiste tarvitamine käesoleval aastal paremini tasuvamaks kui seda muuagi varem. Vastavalt väetiste hindadele ja eriti lämmastikväetiste toimetele tuli 1 kg teri enamsaagis maksma:

	tsüülsalpetrija väetades	3,6 su
20 kg N	väävelhapu am.	3,1 "
min	lubiainmvoonsalp.	2,6 "
	tsüülsalpetrija	3,9 "
30 kg N	väävelhapu am.	4,0 "
min	lubiainmvoonsalp.	3,3 "

Nagu eelpool loodud arvudest selgub, on lämmestikhädaste tarvitamine urkki juures, vaatamata praeguse kriisi-ajale, soovitatav, kusjuures väga häa eduga võime valuuta kokkuvõidu saavutada, kui me kallimate lämmestikhädaste asemele hakkame sis- sevedama odavamaid lämmestikvää- lisi millise efekti jää maha tsüülsalpeetrist.

Tasuvuse arvestamisel ei ole põhu enamsaaki teraviljade juures arvesta- nud kuna nendest saadud tulu lä- heb väetamisel kulutatud töö ja koristamiskulude kattens.

Taliniisu.

Kuna taliniisu väetuskaatsid län-
mastin häätiisteja on palju vähem kor-
raldatud kui rukkiga, siis on võima-
lin andmeid kuna ainult kuuksku
Riigi Põllu töö-katsejaamast.

1929. a korraldati länmastin häätiiste
võrdluskatse Hiili- lubi- ja leenasal-
peetriga. Katse ~~korraldati~~ neljas kor-
duses. Väetusena anti 30 000 kg laudas-
sõnnikut, 400 kg toomasjahu, 600 kg kai-
niiti ja 30 kg N eriväärtisest ühele ha-le.

1930. a korraldati sama katse ülesti,
kusjuures lisaks endistele länmastin
häätiistele tuli võrdluse alla veel lu-
biannmoonsalpeeter. Katse korraldati
samuti neljas korduses kui eelmisegi.
Väetusena anti 33 000 kg laudasõnnikut,
300 kg superfosfaati, 200 kg 40%-list kaaliivõle
ja 20 kg N ühele ha-le.

1931. a korraldati sama katse, kuid
ilma laudasõnnikuta. Häätusena anti

Lämmasliikväärtiste võrdluskaare talinuruga
1929. a — 1931. a.

	Saak kg-de ha-lt teri	Saak kg-de ha-lt põhku	Enamsaak teri	Enamsaak põhku	1 kg N toime		1 kg läsa- de niid- e enam- saajis sh.
					teri	põhku	
1929. a.							
Tšiilisalpeeter	1945	3591	780	1499	26,0	50,0	6,7
Lubisalpeeter	2060	3859	895	1767	29,8	58,9	5,3
Leunasalpeeter	1925	3600	760	1508	25,3	50,3	—
Väetamata	1165	2092	—	—			
1930. a.							
Tšiilisalpeeter	2248	4176	477	787	23,8	39,3	6,5
Lubisalpeeter	2132	3939	361	550	18,0	27,5	8,2
Leunasalpeeter	2286	4047	515	658	25,7	32,9	4,6
Lubiammoonisalp.	2222	4051	451	662	22,5	33,1	5,5
Väetamata	1771	3389	—	—			
1931. a.							
Tšiilisalpeeter	2058	4047					
Lubisalpeeter	1973	3842					
Leunasalpeeter	1918	3567					
Lubiammoonisalp.	2025	3805					

250 kg superfosfaati, 150 kg 40% liist kaali-
soola ja 20 kg N pro ha.

Kuna 1931. a korvaldatud talinisu
häätuskatseis väetawata lapid pum-
dusid, siis ei ole võimalin näha selle
aasta lämmestiku toimet. Saakide
võrdlemise mõttes asetarin ka selle aas-
ta andmed elumiste aastate andmete
juure tabel n. 8-see.

Nagu sellest tabelist selgub, on läm-
mestiku toime need katseis võrdlemise
kää olund, mille tõttu terade kg hind
enamsaagis on mitukorda odavam
olund sama aastate turuhindadest.

1929. a katseis tuli lämmestiku toi-
met erikohale lubisaepeeter, andes 1 kg
N kohta 29,8 kg teri ja 58,9 kg põhku ena-
saagina. Teisele kohale tuli tiielisel-
peeter — 26,0 kg teri ja 50,0 kg põhku,
ning viimasele kohale leumasaepeter,
andes enamsaagina 1 kg N kohta 25,3 kg
teri ja 50,3 kg põhku.

1930. a katseis tuli erikohale leuma-
saepeter — 25,7 kg teri ja 32,9 kg

põhku, teiseks lubiainmooosalpeeter
— 22,5 kg teri ja 33,1 kg põhku, kolman-
daks triilisaalpeeter ja viimasele kohale
jäi lubisaalpeeter, andus 1 kg v kohta
18,0 kg teri ja 27,5 kg põhku enamsaagisna.

Vastavalt väetiste hindadele tuli
1 kg trade hind enamsaagis maksma
järgmiselt:

1929. a.	triilisaalpeetriga väetades	6,4 ^{su}
	lubisaalpeetriga väetades	5,3 ^u
1930. a.	triilisaalpeetriga	6,5 ^u
	lubisaalpeetriga	8,2 ^u
	leenasaalpeetriga	4,6 ^u
	lubiaainmooosalp.	5,5 ^u

Nagu ülal toodud andmeid näeme
on neil aastail lämmastikväetiste
tavitamine talinisu juures olnud
hästi tarus. Kuna lämmastikväetis-
te hinnad viimastel aastail on palju
enam langenud kui nisu hinnad, siis
võib eelmiste aastate katseandmete
põhjal arvata, et ka käesoleval aastal
lämmastikväetiste tavitamine talinisu

oli tarus. Samuti väime ulpool
toodud andmeid, et tsivilisatsioon
asemel väime tavitada kää eduga
ka teisi väetisi, näit: lubisalpetteit
või lubiaunmoonsalpetteit.

See talu on suures osas
kõrvaldama tsivilisatsioon ja põlvkond
andmeid. See talu on juba

Agrikultuuris sama tsivilisatsioon
põlvkondadele. Selle tsivilisatsioon
mõel oleu kõrvaldama andmeid. See
on 1927 a. ja 1932 a. ja 1937 a. ja
1942 a. andmeid. 1930 a. ja
1935 a. andmeid, mis Agrikultuuris
on tsivilisatsioon tsivilisatsioon tsivilisatsioon
1927 a. - 1932 a. tsivilisatsioon
tsivilisatsioon on tsivilisatsioon tsivilisatsioon
andmeid tsivilisatsioon tsivilisatsioon
tsivilisatsioon on tsivilisatsioon tsivilisatsioon
tsivilisatsioon tsivilisatsioon tsivilisatsioon

1927 a. kõrvaldama tsivilisatsioon
tsivilisatsioon tsivilisatsioon tsivilisatsioon
tsivilisatsioon tsivilisatsioon tsivilisatsioon
tsivilisatsioon tsivilisatsioon tsivilisatsioon
tsivilisatsioon tsivilisatsioon tsivilisatsioon

Suvenisu

Suvenisuga on lämmastikhäätis- tega rohkem katseid korraldatud kui talinisuga, seepärast on võimalik kasutada täielikumaid ja paremaid andmeid kui talisuga juures.

Agrikultuur-keemia katsejaama poolt korraldatud väliskatsete and- meist olen korjamaud andmeid sta- tes 1927. a. kuni 1932. a. ja Riigi Põllu- töö-katsejaama andmeist 1930. a. ja 1931. a. andmeid, mil Agrikultuur ke- mia katsejaam suvenisuga katseid ei korraldanud. 1927. a. — 1929. a. katse- te kirjeldus on toodud allpool, kuna andmed katse tulemusena saadud lämmastiku toime kohta on paigu- tatud tabel nr. 9-ss.

1927. a. korraldati **katse**, "Extra Kol- beniga" Aune arunduses keskmisel sa- vilisva maal rühes koroluses. Eelvil- jaks oli ka rüstikheinä siit, mis sai

Häätuseks 100 kg K-soola (40%), 300 kg superfosfaati ja 40 kg N lubiselpetriina. Sõnnikut oli katsepõld saanud 4. a. tagasi. 1 kg N toimet saadi enamsaagina 10,0 kg teri ja 17,7 kg põhku.

1928. a. korraldati sama sordija katse ülemurme mõisas kirkumisel savimulla maal rühes korduses. Eelviljaks oli kartul. Häätised ja nende määr jäid endisteks. Sõnnikut oli katsepõld saanud 3. a. tagasi. 1 kg N toimet saadud enamsaak oli elumisel aastal saadud katse enamsaagist kaks korda suurem. Nimelt — 20,5 kg teri ja 62,1 kg põhku hektarilt.

1929. a. korraldati sama katse ühes- ti Anne asunduses, kuid lisaks lubiselpetriinile tuli sääl võrdluse alla ka tsüülsalpeeter samasuuruses annuses kui lubisalpeetrigi — 40 kg N pro ha. Eelviljaks oli kartul, mis saanud sõnniku 5. a. tagasi. 1 kg N toime tuli nii tsüüli- kui ka lubisalpeetri puhul võrd-

Lämmestik väetis katsed suviusuga
1927 - 1929. a.

Katsel korradamis paik ja mullastis	Sort	Häetas ka- <u>u</u>	Saak kg		1 kg N	
			ka- <u>u</u>	ka- <u>u</u>	toime	toime
1927. Anne asundus keskmine savi- liiva maa.	Extra-kolbe	100 kg K _s				
		300 kg P _s	1453	2049	10,0	11,2
		40 kg N lubisef				
		Ilma N- <u>u</u>	1052	1599		
1928. Ülenurme mäs keskmine savi- mulla maa	"	100 kg K _s				
		300 kg P _s	2257	5056	20,5	62,1
		40 kg N lubisef				
		Ilma N- <u>u</u>	1436	2570		
1929. Anne asundus keskmine savi- liiva maa	"	100 kg K _s				
		300 kg P _s				
		40 N lubisef	2521	3429	6,2	30,6
		40 kg N tsiiG	2506	3985	5,8	44,5
		Ilma N- <u>u</u>	2272	2204		

Lämmestikhäätiste katse suvenisuga 1931-1932.

Katsu korraldamise koht ja muudatist	Sort	Selvili	Häätis ka-cc	Saad ka-cc kg-ds		Enamsaad ka-cc kg-ds		1 kg N toime kg-ds	
				teri	põhku	teri	põhku	teri	põhku
1931. a. Kruusiku Riigi Põllutöö katejaama Tüübilise P. Cesti vähimullastis	Diamant	Tüübilise	150 kg kaalisoola 250 " superfosf. + 30 kg N tsüüliisalp.	2945	1855	354	302	11,8	10,1
			lubisalp.	2929	1296	338	-257	11,3	-8,6
			leunasalp.	3027	2178	436	625	14,5	20,8
			lubiam. saalp.	3052	1859	461	306	15,4	10,2
			Ilma N väetiseta	2591	1553	—	—	—	—
1932. a. Tüüba talu Sostaja vallas	Rubin	kartul	20 kg N tsüüliisalp.	1623	2985			20,0	36,2
			30 " " "	1926	4040			23,4	59,3
			20 " " lubisalp.	1695	3238			23,6	48,9
			30 " " "	1980	3600			25,2	44,7
			20 " " H. h. am.	1510	2265			14,3	0,2
			30 " " "	1653	3555			14,3	43,2
			20 " " lubiam. saalp.	1388	2582			8,2	16,1
			30 " " "	1902	3460			19,3	40,0
			Ilma N väetiseta	1223	2260			—	—
Antsu talu Vesneri vallas	Diamant	Rubin	20 kg N tsüüliisalp.	1393	2507			8,1	26,8
			30 " " "	1535	2978			10,2	33,6
			20 " " lubisalp.	1414	2587			9,2	30,8
			30 " " "	1487	2765			8,6	26,5
			20 " " H. h. am.	1350	2133			6,0	8,1
			30 " " "	1403	2555			5,8	19,4
			20 " " lubiam. saalp.	1384	2380			7,7	20,5
			30 " " "	1430	2445			6,6	15,8
			Ilma N väetiseta	1230	1970			—	—
Lombi talu Raadi vallas	Rubin	kartul	80 kg kaalisoola 250 " superfosf. + 30 kg N tsüüliisalp.	2300	4300			32,2	54,5
			30 kg N " "	2525	5085			29,0	78,5
			20 " " lubisalp.	1940	3628			14,8	44,9
			30 " " "	2242	4215			19,6	49,5
			20 " " H. h. am.	2107	3875			22,6	58,2
			30 " " "	2037	3730			12,7	33,3
			30 " " lubiam. saalp.	1983	3650			10,9	30,7
			Ilma N väetiseta	1655	2730			—	—
			Raadi Agr.-kemia katejaama põllus	Diamant	kartul	150 kg kaalisoola 220 " superfosf. + 30 kg N tsüüliisalp.	2407	4193	
30 " " "	2585	4631						9,5	29,5
20 " " lubisalp.	2674	4468						18,7	36,2
30 " " "	2624	4906						10,8	38,6
30 " " H. h. am.	2515	4219						7,1	15,9
20 " " lubiam. saalp.	2493	4265						9,6	26,1
30 " " "	2555	4484						8,5	24,7
Ilma N väetiseta	2300	3743						—	—

Lämmastikkväetiste toime
Süvenisusse 1931 - 1932. a.

Väetuse			1 kg N toime	
K.			üri	põhmu
1931.	30 kg N	tsiilisalpeetina	11,8	10,1
"	"	lubisalpeetina	11,3	-8,6
"	"	leunasalpeetina	14,5	20,8
"	"	lubiam. salp.	15,4	10,2
R.				
1932.	20 kg N	tsiilisalpeetina	16,4	41,0
		lubisalpeetina	16,4	40,0
		Häavel h. am.	14,3	22,2
		lubiam. salp.	8,5	20,9
	30 kg N	tsiilisalpeetina	18,0	50,2
		lubisalpeetina	16,1	39,8
		Häavel h. am.	10,0	27,9
		lubiam. salp.	11,3	27,8

- lümsi väike. Lubisalpeetriiga - 6,2 kg
teri ja 30,6 kg põhku, ning tsüklisalpeet-
riiga - 5,8 kg teri ja 44,5 kg põhku enam-
saagiks.

Süga tuleb kolme aasta keemise
lõnnastiku toime 12,2 kg teri ja 34,7
kg põhku, mis läheb enamvähem kokku
ka järgnevatel aastatel katsetega, väl-
ja arvatud 1930. a katse kuusikul, mis
kannatas suure põua all, mille tõttu
saagid nii väetamata kui ka väetatud
loppidelt väga väikeseks jäid. Seepä-
rast olen need andmed tabel nr 9-a-st
välja jäetud, kui mitte rõõbulikud.

Ülevaatliskuna pilodi saamiseks on
1931-1932. a süvenisu väetuskatsete kohta
koostatud toime tabel (tab. nr. 10).

Tabelist selgub, et 1931. a on eriko-
hale tulemid kuusiku katsejaamas lu-
biaunmoonsalpeeter, andes 30 kg-lise N
annuse puhul, 1 kg N kohta 15,4 kg teri
ja 10,2 kg põhku enamsaagina. Tulele
kohale tuli lümsa-, kolmandale tsü-
kli- ja viimasele kohale lubisalpeeter.
1932. a. Raadi hälikatsetes: erikohale

tulid tsiiili ja lubisalpeetrid, andes
 kumbi 20 kg-lise N ammuse puhul 1 kg
 N kohta 16,4 kg tvi, kuna väävelhappu
 ammoniak ja lubiammoonsalpeeter
 elluistest jäid maha. Põhjusena võiks
 siin hõrdlemissi kuiva suve lugeda,
 mis enam takistavalt mõjus ammoo-
 nium häätistele, lastes salpeetrite toi-
 met paremini enile tulla.

Sama aasta katseis 30 kg-lise N ammuse
 puhul tuli esikohale samuti tsiiili-
 salpeeter, kuna lubilämmastik temast
 maha jäi.

Kui katseandmete keskmiste põhjal
 enamsaagid vahalisele väärtusele ümber
 arvata siis leiame, et tasuvuse mõttes
 tsiiilisalpeetrist lähevad ette sageli lu-
 bisalpeeter ja lubiammoonsalpeeter.

Nii tulis 1 kg terade hind maksma:

1939. a.	tsiiilisalpeetrijä väetades	12,4 su
30 kg N.	lubisalpeetrijä	12,7 "
ammuse	leuasalpeetrijä	8,2 "
	lubiammoonsalp.	8,4 "

1932. a.	20 kg N ammuse puhul:	
	tsiilisalpeetriga väetades	6,3 su
	lubisalpeetriga	5,5 "
	väävelh. ammon.	4,8 "
	lubiammoonsalp.	9,0 "
	30 kg N ammuse puhul:	
	tsiilisalpeetriga väetades	5,7 su
	lubisalpeetriga	5,6 "
	väävelhapan am.	6,8 "
	lubiammoonsalp.	6,8 "

Magu eelpool loodud andmeist näha, on 1931. a kuuksu katseis tasuvamaiks lämmitistihäetiseks osutunud luua- ja lubiammoonsalpeeter, kuna 1932. a Raadi andmetel osutuvad tasuvamaiks lubisalpeeter ja väävelhapan ammoniak.

Kokkuvõttes võiks öelda, et talinisu kui ka suvenisu väetamine lämmitistihäetisega on osutunud hõrdlemissi hesis-ti tasuvaiks.

Kartul.

Lämmastikväetiste tasuvuse selgitamisel kartuli juures, olen kasutanud Agr.-keemia katsejaama ja häetuse ühisratsete tulemusi alates 1929. aastast.

1929. a korraldati Agr.-keemia katsejaama poolt häetiskatseid kartulitega Tartu ümbruskonnas 4 talus. Häetisena anti 1 ha-le 120 kg K_2O , 40 kg P_2O_5 ja 60 kg N tsüüliidialpeetriina. Neist neljast katsesest lauges üks katse kartulisortide segimiseks tõttu vähe. Talus nr. 1 oli katse „Topaasriige“, nr. 2 — „Imperaatorriige“ ja nr. 3 — „Topaasriige“
Tulemused olid järgmised:

	Mugulate saak ha-le kg-des.
Jäetamata 1.	14841
2.	20034
3.	16504
keskm.	17126

Häätus ka-ll	Muutatu saak ka-ett kg-dus	1 kg N toime	1 ku. Ennusaaj. kuuk 3a.
120 kg K_2O + 40 kg P_2O_5	1. 18093		
	2. 21681		
	3. 16709		
	keskm. 18828		
120 kg K_2O + 40 kg P_2O_5 + 60 kg N_{25}	1. 24777	114,4	
	2. 29084	123,4	
	3. 19280	42,8	
	keskm. 24380	93,5	177,5

Samaal aastal väetuse ühiskatselis selgus samuti kui Apr.-keemia katses, et kõige suuremaid ja paremaid saake 1929. a võimaldas lämmastikväetiste tarvitamine. Katsete üldpilt kujunes järgmiselt:

Häätus ka-ll	Muutatu saak ka-ett kg-dus	1 kg N toime	1 ku. Ennusaaj. kuuk 3a.
Häätamata	15452	-	-
120 kg K_2O + 50 kg P_2O_5	18137	-	-
120 kg K_2O + 50 kg P_2O_5 + 40 kg N_H	22507	109,2	119

Nagu eelpool toodud andmeid sel-
gub oli 1929. a lämmastikväetiste ter-
vitamine kartuli juures küllalt raske,
kui arvestada tolleajseid kõrgeid
kartuli turu-, ning täisväetise mõjul
saadud madalaid enamsaagi hindu.

1930. a kohta püüdnud Raadi
andmed, seepärast on võimalik tolle
aasta kohta lämmastikväetiste teru-
vust arvestada ainult väetise ühü-
kaste tulemuste alusel.

Katsete üldpilt kujunes peagu sa-
masuguseks kui eelmiselgi aastal.

Häetus ka - le	Siugulaste saak ha - et kg - den	1 kg N toime	TKO Enamsaagi hind su
Häetamata	16527	-	-
120 kg K_2O + 50 kg P_2O_5	20037	-	-
120 kg K_2O + 50 kg P_2O_5 + 40 kg N_A	24611	114,3	108

Nagu ülaltoodust selgub oli ka 1930. a
N toime hää mille tagajärjel 1 kvintali
enamsaagi hind kujunes õige odavaks
ainult 108 su. — seega osutus häävel-

napu ammooonimeje kartuli häeta-
mine tasuaks.

1931. a korraldatud Agr. - keemia
Häliskatsete andmed kolmest talust
sile järpmised:

Häetus ka - le	Muudat saak ka - et kg - des	1 kg N cost'ant	1 KU Gruun 3. süüvel 200
Häetamata	18 920		
	18 225		
	19 785		
	18 977		
80 kg K_2O + 50 kg P_2O_5	20 025		
	22 995		
	22 590		
	21 870		
80 kg K_2O + 50 kg P_2O_5 + 60 kg N_H	24 695	77,5	
	25 535	72,3	
	25 755	52,7	
	25 322	57,5	202
80 kg K_2O + 50 kg P_2O_5 + 60 kg N_{OS}	24 180	69,2	
	23 475	8,0	
	25 815	53,7	
	24 490	43,6	339

Napu tabelist näeme tuli 1 kuintali
enamsaagi hind Häävelhapu ammoooni-
miga odavam kui tsüülsalpeetriga väe-
tabel, mille tõttu esimese tarvitamine osu-
tus tasuaks, teine aga mittetasuaks

Sama aasta ühiskatsete tulemused
kujunesid järgmiselt:

Häetus ka-le	ingulate saak ka-ett kg-ous	1 kg N toime	1kw En. saagi h/ha
Väetamata	19 311	-	-
80 kg K_2O + 50 kg P_2O_5	21 988	-	-
80 kg K_2O + 50 kg P_2O_5 + 40 kg N	26 807	120,5	96

Toodud andmeid näeme et ühiskatsetes oli N toime väga häa, mille tõttu lämmastikväetise (Häavelh. em.) abil saadud enamsaak osutus tarusaks, vaatamata kartuli hindade langusele.

1932. a. korraldati Apr.- keemia ketsejaama poolt lämmastikväetiste võrdluskatse 40 kg N ja 60 kg N annustega kuus majapidamises. Neist laugesid kann talu katset välja.

Katsetulemused olid järgmised:

Häetiste nimed	ingulate saak ka-ett kg-ous	1 kg N toime	1kw En. saagi h/ha
Häetamata	18 800	-	-
40 kg tsüülsalpeetrit	22 133	83,3	124
" Häävelhepu am.	22 733	98,3	69
" lubi ammonosalp.	21 450	66,2	116

Häetiste nimed	Kuupmeetri saak ha - 66 kg - des	1 kg N toime	1 ha toime saagi ha kohta
Väetamata	18800	-	-
60 kg tsüülsalpeetrit	22775	66,2	156
" väävelhapu am.	22987	69,8	97
" lubiammoniaalsalp.	22300	58,3	132

Õelsool loodud andmest selgub, et häetamine on kõige tasuvam 40 kg N annuste puhul, kusjuures kartuli väetamisel teisest N väetistest tuleb eelistada väävelhapu ammoniaki.

Õelsool käsitatud andmete põhjal kokkuvõtet tehes tuleb tähendada, et kartuli häetamine lämmastikväetistega on, väävelhapu ammoniaki tarvitamisel, viimaste kasutata juures tasuv olnud, kuna teiste lämmastikväetiste tarvitamine on olnud vähem tasuv, või katnud ainult väetuse kulu.

Juurviljad.

Lämmastikväetiste toime kohta juurvilja alal on põhjalikumalt katseid tehtud Agrikultuur-keemia katsejaamas. Kuna katsete kestid pikemat aega ja katsete tulemused on põhjalikult läbitöötatud prof. Nõm- miku poolt, siis on võimalik neid andmeid ülevaanda ka teistele enam- vähem normaalsele aastatele. Nagu tegelik elu näitab, ei tarvitata meil kõrgemaid lämmastiku norme, mida ka soovitavaks võib pidada, sest suuremate lämmastiku normide tarvitamisel tuleb sööt-ühiku hind enamsaagi võrre võrre maksma kui madalamate normide tarvitamisel. Sestapärast olen väsitamud ainult väiksemate lämmes- tiknormidega saadud saakide tesu- vust. Nagu Agrikultuur-keemia ket- sete andmed näitavad, andis 25 kg lämmastikku tugeva fosfor-kaali.

4 ärtse korral ühe tarvitatud kg.
lämmastiku kohta vaos korvatamisel

peet	422	kg	enamsaaki
naaris	298	"	"
kaalikas	225	"	"

50 kg lämmastiku ammuse puhul:

peet	413	kg	enamsaaki
naaris	353	"	"
kaalikas	288	"	"

Kagu neist arvudest näeme annab
peet esimese 25 kg-lise lämmastiku
ammuse puhul ühe tarvitatud läm-
mastiku kg kohta kõige suurema
enamsaaki. Järgmise 25 kg-lise läm-
mastiku ammuse puhul on enamsaak
absoluutselt suurem, suhteliselt aga
teiste juurviljadega väiksem.

Vastavalt nende andmetele on
järgnevas tabelis välgasatud
sööt-ühiku hind põllul mitmesu-
guste lämmastikmäärade juures.
Tähtsaimad ja väävelhappu ammooiaagi
tarvitamisel. Tabelist selgub, et
sööt-ühiku hind juurviljades on väi-

Üks sööt-ühik evansaapis lämmastiku mitmesuguste
määrade juures maksis sentides:

		1929	1930	1931	1932
25 kg N	tsiilis				
	"				
	"				
50 kg N	"				
	"				
	"				
25 kg N	H. k. ammoniak				
	"				
	"				
50 kg N	"				
	"				
	"				

Märkus:

1 sü = 10 kg peete

= 12 kg naareid

= 10 kg kaalikaid.

taand viimaste aastate jooksul jär-
jekindlat langust, mis seletata
väetishindade langusega.

Nagu tabelist selgub, tuleb sööt-ühik
enamasaagis trüsilisalpeteris antud
lämmastiku puhul kallim kui vää-
velhapu ammoniagina antud läm-
mestikus.

Trüsilisalpeteriga väetamisel tuleb
peetis sööt-ühiku hind enamasaagis
25-kg-lise lämmastiku annuse puhul
natuke odavam kui 50-kg-lise läm-
mestiku annuse korral. Naeris ja
kaalikes aga tuleb sööt-ühiku hind
kõrgema lämmastiku määra juures
odavam kui madalama määra puhul.

Õigem oleks küll peedi ja kaalike
juures väävelhapu ammoniagi toimet
natuke halvemaks lugeda, kuid see
võrre on võrdlemise väike ja ei riku
üldpildi tabelist.

Nagu toodud andmeist selgub, on
jüüvilja väetamine olud hästi
tasuv, eriti aga peet, kui evestada

tema madala sõiit-ühiku hiina kõwel
suuremat vastupanu kaljuritele. Viimane
ongi üks peedi paremaid omadusi,
sest soovitatud tõrjevahendid naari ja
kaalika kaljustajate - naarimerdika-
te ja maakirpude vastu ei ole meie
taludes veel suutnud läbilüüa ja
saakide kaljustusi ärahoida, mille
tõttu naari ja kaalika põllud saje-
damini kurvemaid põlta peavad
kui peedi põllud.

Nende ülal toodud asjaolude
tõttu ongi peet meie jüurviljadest
kõige levimum ja nagu me nägime
on ta seda täiesti ka äratunimud
kui odavamaja saajikindlam jüurvilja.

Kaer.

Suueviljadest on lämmastikväetistega katseid tehtud peamiselt nisu ja kaeraga, kuna odra kohta on väga vähe andmeid olemas, mille tõttu ei ole võimalik selgitada lämmastikväetiste tarvitust odra juures. Üldiselt aga amavadki kaer ja oder häiksema tihuse mineraal-, eriti aga mineraalse lämmastikväetiste tarvitamisel.

Agrikultuur-keemia katseis kaeraga 1927-29. ja 1931. aastel selgus, et kõige kõige suurem lämmastiku toime oli 1929.a., mil kolmes talus korraldatud katse keskmisena saadi 40 kg lämmastiku annuse puhul, antud trüüliisalpeetria, 1 kg lämmastiku kohta 19,2 kg teri enamsaagina. Teistel aastatel oli lämmastiku toime halvem. Näiteks 1931. a 25 kg lämmastiku annuse puhul (trüüliisalpeetria) 1 kg lämmastiku kohta 9,9 kg teri enamsaagina. 1929. a suurem enamsaak on seletatav tolle aasta parema ilvesti-

kuga, võrreldes 1930 - 32 aastatega, mil
suveviigjad suuremal või vähemal mää-
ral peagu alati põna all kannatasid.

Arvestades 1929. a lümmastikuväetiste
hindadega ja suure lümmestiku toi-
mega tol aastal, oli lümmastikuväe-
tiste tarvitamine eelpool toodud ketse
andmete põhjal taru, sest 1 kg terade
omahind tuli enamsaagi 8,7 su, mis
tolluajast turuhinnast ümberpoelt
kann. korda odavam. Järgneval aastal
arst leidnud suurem kannahinna lan-
gus, suurimüügil 33% ja väikemüügil
30% võrra, vähendas tuntavalt taru
väljavaatid, kuna häätiõhinnad ei lan-
genud sel määral kui kannahinnad,
vaid ainult mõne protsendi ulatuses.
Kõikide nende ülal toodute asjaolude
ja veel 1930. a põvase suve tõttu, mil-
le tagajärjel lümmastiku toime väi-
keseks jäi, näit: künsikul saadud
maksimaalne enamsaan lubis alpeetuge
13,0 kg teri, osutus 1930. a kannale tarvi-
tatud lümmastikuväetised eel taru-

-vaiks, sest ka kõige parema enamsaagi korral (lubiselpetrijaga 13 kg) tuli 1 kg kaarte oma hinnaks 11,4 sm., kuna samal aastal maksis Tartu turul (Lüma statistika osakonna andmed) kaera kg 11,5 sm. ja suurmiiniga 10 kr. 33 sm. viinal.

1931. aastal langesid kaera hinnad 23%, lümmestihäätised aga keskmiselt ainult 4% võrra. Juba see hinnalanguste vaherõõr näitab, et tol aastal ei võinud kaera väetamine tasuv olla. Pääle selle näitavad Agrikultuur-keemia katsejaama andmed, et lümmestiku toime oli tol aastal võrdlemisi väike — keskmiselt 9,9 kg terti, mille tõttu terade omahind enamsaagis üldes kaugelt turuhinna.

Kuiigi kärsolulal aastal on lümmestihäätiste hinnad võrreldes kaarte hinnaga palju enam langenud. Siiski ei pakkunud kaera madalad hinnad ka 1932. aastal erilisi võimalusi odavate lümmestihäätiste kasutamiseks. Nagu eelpool toodust selgub, ei ole lümmestihäätiste tarvitamine kaera juures viimastel

Karjakooplite väetuskatsed on korraldatud meil viimasel kahe aastal lisaks kuusiku Riigi Põllutöö ratsijaamale ka jõukas. Lämmastikväetiste suhtes on need katsed annud negatiivseid tulemusi, mida bra dots. Mets loeb põvaste aastate süüks.

60 kg lämmastiku annuse puhul ka-le on saadud enamsaagina ai-
melt paarsada sööt-ühikut, mille tõt-
tu enamsaagi väärtus ei kata kulu-
tatud lämmastiku hinda.

Siiski vaatamata negatiivsetele tu-
lemustele tahetakse katsed edasi korral-
dada bra dots. Metsa ütluse järgi kuni
viimase suveni, et jäljida lämmastiku
toimet siis, mil ta täiel määral maksu-
selle pääseb. Tõrjaks loeb bra dots Mets
lämmastikuga kultuurkooplite väetamisest
aiumelt siis, kui seda väetust mõeldakse
anda kohati kamara paranduseks ja
kui seda tehakse kevadel väga varakult.

Põlluhein

Põlluheina väetamiseks langeb pää tähtsus fosfor-kaalium väetistele, kuna lämmastikuväetisi tarvitatakse aiunult teise, kolmanda või neljanda aasta heina juures, mil lihtsõielised on kõneleiste poolt rohkem välgatõrjutud.

Et selgitada lämmastikuväetiste taruvust põlluheina juures toon väetuse ühis-
katsete ja katsejaamade tulemuste mää-
dumist aastate kohta.

Nagu tabelist selgub, oli väetuse ühis-
katsetes väävelhapuammooniumi
mõju 1929. aastal võrdlemisi häa. Fos-
for-kaali väetis andis aiunult 744 kg
heina enamsaagina, väävelhapuam-
mooniumi juurelisamisel tõusis enam-
saak 1794 kg võrra. Seega tuli 1 kg läm-
mastiku toimena 60 kg heinu, mille tõi-
tu 1 kg heina hinnaks enamsaagis tuli
aiunult 2,3 senti. 1930. a põuane kevadsuure-
laskumist väävelhapuammooniumi mõju
täiel määral nähtavale tulla, millest

Häetuse ühisratsed põlluhäinaga
1929 ja 1930. aastal.

Häetised	Saak kg. ha-kt	Saak kg. ha-ct	Väeta- misel Saadud enamsa-	Väetami- sel saa- dud enamsa-	1 kg N toime		1 kg enam- saagi müü	
	1929.	1930.	1929	1930	1929	1930	1929	1930
Häetamata	4068	4159	-	-	-	-	-	-
150 kg 40% kaalivõla,								
200 kg superfosfaati	4812	4916	244	757	-	-	-	-
150 kg 40% K-soola 200 kg superf. ja 750 kg v. l. amm.	6651	5787	2538	1628	60	29	2,2	4,2

Tabell nr. 12.

seletatakse 1930. aasta halvem lammastiku toime — 29 kg heinu — ja kallim heina hind enamsaagis — 4,2 senti. Kaali-fosfaat näetise halb toime on seletatav sellega, et katses põldudes valiti sarnased põllud, kus ristikhein rohkem oli väljalõimud, mille tõttu kaali-fosfaat väetis ei saanud seda efekti näidata, mida meie harilikult ristikheina põllu juures oleme harjunud nägema.

Arvestades kolleegse heina hindadega turul — Tallinnas 8,4 ja Tartus 7,0 senti kg. — näeme, et 1929. aastal oli väetishapnammuvõime ja tema toime põhjal arvatud teiste lammastikuväetiste tarvitamise tasul, kuna 1930. aasta kohta tasul kaunis küsitavaks muutus kui arvestada tolle aasta heina hindade langusega ja halva lammastiku toimega.

1931. a kohta oleval kuusiku andmed näitavad et tol aastal põlluheina väetamine ei olund tarul ei kaali-fosfaat, ega ka lammastikuväetiste tarvitamise,

sest enamsaakides tuli 1 kg heina hind
maksma keskmiselt 5,3 senti, kuna sa-
mal aastal heina kg. Tartu turul mak-
sis 5 senti ja Tallinna turul ümbrap-
selt 6 senti.

Käesoleva aasta kohta puuduvad
kärjused andmed, kuid nagu üldiselt
teada ei oleud käesoleval aastal hääd
heinasaaki ja ühtlasi langenud kar-
jasaaduste hinnad, seepärast vaata-
mata lümmestikuäetiste suurele hinna-
langusele käesoleval aastal, on väga
küsital, kas lümmestikuäetiste tarvitamine
põllu heina juures käesoleval aastal oli
tasud või mitte. Tehnud kalkulatsioo-
nide põhjal peaks see küll tasud olema,
sest ka siis kui ühe kg. lümmestiku
toimeks arvata 29 kg heint, nagu see
oli halvimal 1930. aastal, tuleb 1 kg heina
hinnaks 2,1 senti, mis praegusest turuhin-
dadest kaks korda odavam.

366 628

Kuninna 100

Laane, Gustav.

Lämmastikväetiste
tasuvusest...

1932